

F. BIBLIOTEKA WYDZIAŁU PRAWA, ADMINISTRACJI
I EKONOMIIBOŻENA GÓRNA
Uniwersytet WrocławskiWIOLETTA ZIĘBA
Uniwersytet WrocławskiBIBLIOTEKA WYDZIAŁOWA¹

Organizowanie bibliotek na Uniwersytecie Wrocławskim po 1945 roku było niezwykle trudne. Część najcenniejszego księgozbioru wywieźli Niemcy², mnóstwo książek strawił pożar w czasie oblężenia Festung Breslau. W pierwszym okresie powojennym polskie władze traktowały Ziemie Zachodnie jak wielki magazyn, z którego zabierano materiały potrzebne w innych częściach Polski. Ta rabunkowa polityka budziła niepokój; wywożono bowiem nie tylko cegły z rozbieranych budynków, wyposażenie domów i mieszkań, ale również księgozbiory. Uczelnie w kraju poszukiwały i w sposób jawny wywoziły z Wrocławia książki; przodował w tym Uniwersytet Warszawski³. „We Wrocławiu stawiano im zarzuty, że Dolny Śląsk traktują jak zagłębienie dóbr materialnych, w sposób bezwzględny i bezkarny ogoławając teren ze zbiorów, potrzebnych przecież na miejscu”⁴. Aby przeciwdziałać temu rabunkowi, Senat Uniwersytetu Wrocławskiego w marcu 1946 roku powołał Komisję Biblioteczną złożoną z przedstawicieli wszystkich wydziałów⁵, która miała czuwać nad właściwym organizowaniem bibliotek, gro-

¹ W artykule wykorzystano fragmenty monografii *Biblioteka Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego 1961–2005. Historia. Organizacja. Działalność*, Wrocław 2005, http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/docmetadata?id=27476&from=&dirids=53&ver_id=&lp=2&QI= (dostęp: 15.04.2015).

² W. Wrzesiński, *Uniwersytet Wrocławski 1945–1995*, Wrocław 1995, s. 20.

³ A. Romańska, *Rok 1945*, [w:] *Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie w latach 1945–1980*, Warszawa 1998, s. 23.

⁴ W. Wrzesiński, *op. cit.*, s. 58.

⁵ Na delegata Wydziału Prawno-Administracyjnego do Senackiej Komisji Biblitecznej wybrano prof. Iwona Jaworskiego – jednomyślnie przy jednym głosie wstrzymującym się. Zob. Protokół

madzeniem i opracowaniem księgozbiorów. Oprócz Biblioteki Uniwersyteckiej tworzono sieć bibliotek instytutowych i katedralnych⁶.

Na Wydziale Prawno-Administracyjnym wcześniej, bo już 27 lutego 1946 roku, na pierwszym swoim posiedzeniu Rada Wydziału pod przewodnictwem prof. Kamila Stefki poruszyła sprawę książek dla zakładów naukowych. Niemiecki księgozbiór z seminarium prawniczego uległ znacznej dewastacji, ponieważ z tych książek ułożono w pobliżu uniwersytetu barykadę uliczną⁷. Studenci i pracownicy otrzymali od dziekana zadanie zbierania w mieście z opuszczonych mieszkań, z zasypanych piwnic i rozbitych księgarni książek mających jakąś wartość naukową⁸. Była to jednak literatura niemiecka. Brakowało polskich książek, podręczników i skryptów.

Na polecenie dziekana „PP. Asystenci zajęli się sortowaniem książek dla Wydziału. Książki te dzielili na cztery grupy: niewątpliwe, wątpliwe, ogólne i obce”⁹. Podjęto uchwałę, aby „książki niewątpliwe kierować od razu do poszczególnych zakładów [...], książki wątpliwe poddać odrębnej ocenie RW, celem ostatecznego rozdziału między zainteresowane zakłady naukowe [...], książki ogólnego znaczenia wydzielić odrębnie i stworzyć w oddzielnych pomieszczeniach ogólny księgozbiór prawniczy zawierający dzieła dla wszystkich działów prawa, jak encyklopedie, słowniki prawnicze itp. [...], książki z dziedzin nieprawniczych, po zakończeniu sortowania przekazać Bibliotece Uniwersyteckiej”. Nadzór nad sortowaniem książek powierzono dr. Lesławowi Adamowi. Uchwalono uruchomienie czytelnicy „dla słuchaczy wszystkich lat”¹⁰.

Wydział Prawno-Administracyjny tworzył przy poszczególnych katedrach biblioteki zakładowe, posiadające małe pod względem ilościowym zbiory o profilu dostosowanym do potrzeb każdej katedry i „spełniające raczej partykularne usługi biblioteczne na rzecz własnych pracowników naukowych i poszczególnych studentów zwracających się z konkretną potrzebą czytelniczną”¹¹. Prof. Tadeusz

z posiedzenia Rady Wydziału Prawno-Administracyjnego z dnia 21.03.1946, Archiwum UWr sygn. W-III/0001, pkt 2 (wszystkie materiały z posiedzeń Rady Wydziału Prawno-Administracyjnego, później Wydziału Prawa, z lat 1946–1984 znajdują się w Archiwum UWr pod ww. sygnaturą; cyt. dalej: Protokół z posiedzenia RW).

⁶ Z pomocą przyszedł Dekret z dnia 17 kwietnia 1946 roku o bibliotekach i opiece nad zbiorami bibliotecznymi (Dz.U. Nr 26, poz. 163). Na podstawie jego przepisów można było rozbudowywać sieć bibliotek publicznych, fachowych i naukowych.

⁷ S. Kulczyński, *Udział Wrocławia w odbudowie nauki polskiej*, Wrocław 1955, s. 33.

⁸ Zob. informację na ten temat we własnoręcznym życiorysie prof. dr. hab. Kamila Stefki, znajdującym się w Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego w *Albumie XX-lecia*. W formie skróconej został wydrukowany w Śląskim Kwartalniku Historycznym Sobótka 1985, nr 3, s. 404–406.

⁹ Protokół z posiedzenia RW, które odbyło się 27 lutego 1946, pkt 4, s. 2–3.

¹⁰ *Ibidem*. W protokole RW jest również informacja, że przygotowany został regulamin dla tej czytelnicy. Nie udało się odszukać tego regulaminu. W protokole jest tylko wzmianka, że poza lokal czytelnicy nie będzie można wypożyczać dzieł.

¹¹ A. Katz, *Działalność biblioteczno-informacyjna Biblioteki Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego a potrzeby informacyjne studentów*, pod kierunkiem dr. S.J. Gruczyńskiego, Wrocław 1980, s. 28.

Bigo wspominał, że „pierwszym wyposażeniem naukowym katedr były księgozbiory byłych seminariów niemieckich. Zasoby te liczyły łącznie około 40 000 tomów”, głównie książek niemieckich. „Ich wartość dla celów badawczych była i jest poważna. Natomiast dla bieżącej pracy dydaktycznej nie miały one żadnej wartości. Ponadto były to zbiory w niektórych działach zdekompletowane, a w niektórych doszczętnie zniszczone”¹². Nie wszystkie katedry uczestniczyły w reparycji zbiorów niemieckich. Pracownicy Katedry Historii Państwa i Prawa Polskiego nabywali książki i czasopisma na terenie kraju. Dla dydaktyki i prac naukowych niezwykle istotne było zaopatrzenie bibliotek w przedwojenne polskie piśmiennictwo i w polskie zbiory praw, co wobec znacznych zniszczeń wojennych stanowiło niełatwe zadanie. Ważne było również gromadzenie literatury zagranicznej niezbędnej do komparatystyki prawniczej oraz opracowań zajmujących się zagranicznymi rozwiązaniami prawnymi. Gromadzeniem, opracowaniem i udostępnianiem księgozbiorów zajmowali się zastępcy asystentów, którzy nie byli bibliotekarzami, nie posiadali przygotowania fachowego do takich prac.

Podczas posiedzenia Rady Wydziału 24 września 1946 roku podniesiono w dyskusji kwestię „konieczności przygotowania katalogu wspólnego wszystkich dzieł prawniczych w ten sposób, że zarówno biblioteki zakładowe, jak i przyszła biblioteka centralna, będą przedkładały po jednej karcie katalogowej do katalogu wspólnego”¹³. Widać wyraźnie, że wśród części pracowników naukowych dojrzała „myśl zorganizowania wspólnego dla całego Wydziału księgozbioru”. Zaprzętała ona uwagę wielu kierowników katedr i Rada Wydziału z lat 1946–1961 poświęciła jej sporo czasu¹⁴.

Pierwsze lata funkcjonowania bibliotek na Wydziale scharakteryzował bardzo trafnie w swoim „memoriale” prof. Wincenty Styś¹⁵. Zaznaczył, że na Wydziale znajdowało się 14 bibliotek zakładowych, które były „przeważnie źle prowadzone”, ponieważ brakowało odrębnych magazynów. Książki rozmieszczano we wszystkich pokojach, w których urzędowali profesorowie i asystenci. Dostęp był ułatwiony, dużo książek więc ginęło, gdyż pracownicy naukowci brali je bez rewersów, „asystenci wypożyczali książki studentom na własną rękę, bez należyście wypełnionych dowodów”. W poszczególnych zakładach powstały braki wynoszące kilkadziesiąt egzemplarzy. Prof. Styś zwracał uwagę, że prowadzący biblioteki asystenci nie mieli „fachowego przygotowania i dlatego porządkowali księgozbiory po amatorsku, każdy na inny sposób”. Wśród kadry pomocniczych pracowników naukowych zachodziła zbyt duża rotacja, „by w ich szeregach mo-

¹² T. Bigo, *Wydział Prawa*, [w:] *Uniwersytet Wrocławski w latach 1945–1955*, Wrocław 1959, t. 1, s. 119.

¹³ Protokół z posiedzenia RW, które odbyło się 24 września 1946.

¹⁴ Zob. więcej na ten temat B. Górna, *Z kart historii*, [w:] *Biblioteka Wydziału...*, s. 23–35.

¹⁵ W. Styś, *Uwagi w sprawie bibliotek zakładowych na Wydziale Prawno-Administracyjnym Uniwersytetu Wrocławskiego*, Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie (w spuściźnie prof. Stysia), s. 39–40.

gła wytworzyć się prawdziwa kultura biblioteczna”. Przytoczył tutaj przykład Zakładu Ekonomii Politycznej, gdzie w ciągu dwóch lat zmieniło się aż sześć osób zajmujących się biblioteką. Wskutek tak wielkiej fluktuacji kadr trudno było „o utrzymanie porządku w bibliotece”. Na Wydziale było 14 czyteln i 14 „dyżurujących zespołów asystenckich”, a frekwencja w czytelniach bardzo słaba, co oznaczało „wielkie marnotrawstwo pomieszczeń i pracy pomocniczych sił naukowych”. Prof. W. Styś optował za powstaniem „jednej wspólnej biblioteki wydziałowej, w ramach której księgozbiory instytutów stanowiłyby wyodrębnione działy”. Od razu podał też korzyści, jakie osiągnąłby Wydział przez takie załatwienie sprawy. „Przeznaczając parter i pierwsze piętro jednego z trzech skrzydeł na bibliotekę wydziałową, uzyskamy dla niej wygodne i bezpieczne pomieszczenie. Parter zajęłby magazyn główny, pierwsze piętro czytelnia i biblioteka podręczna”. Zaoszczędzone w ten sposób czytelnie katedralne można byłoby przeznaczyć na sale ćwiczeniowe. W związku z tym, że centralna biblioteka liczyłaby ponad 60 tys. woluminów, można byłoby zatrudnić wykwalifikowanych bibliotekarzy do obsługi. „Profesorowie i asystenci zostaliby uwolnieni od kłopotu, jakim jest administrowanie tysiącami książek i mogliby zaoszczędzony czas obrócić na pracę naukową. Spadłaby z nich też ciężka odpowiedzialność za strzeżenie cennego mienia państwowego, jakim są książki”¹⁶, w związku z zaostżaniem dyscypliny na każdym kroku, co dla niejednego pracownika będzie źródłem „poważnych przykrości”¹⁷. Wypowiadał się przeciw „amatorskiemu prowadzeniu bibliotek”. Był pewny, że stopniowo centralna biblioteka mogłaby być dobrze prowadzona i dostępna nie tylko dla wszystkich pracowników, lecz także „dla zewnętrznego świata”. Oddając księgozbiory w opiekę fachowców, pracownicy Wydziału postąpiliby „zgodnie z zasadą podziału pracy”, a tym samym osiągnęliby „większą jej wydajność zarówno na odcinku bibliotecznym, jak i naukowym”¹⁸. Zauważył też korzyści finansowe, ponieważ można byłoby uniknąć wielokrotnego kupowania tych samych książek i czasopism dla każdej spośród 14 czytelń.

Oczywiście, nie wszyscy pracownicy naukow i Wydziału byli zwolennikami koncepcji centralnej biblioteki. Część z nich pragnęła utrzymać księgozbiory w swoich katedrach. Prof. Styś odpowiadał na zarzuty przeciwników centralnej biblioteki, którzy uważali, że gromadząc książki w jednym magazynie, będą mieli utrudniony do nich dostęp. „Biblioteka znajdująca się we własnym gabinecie pracy uczon ego, ale nie uporządkowana jak należy, jest dlań mniej dostępna niż biblioteka mieszcząca się na innym piętrze tego samego budynku, ale wzorowo urządzona”¹⁹. Zaznaczył, że żaden pracownik naukowy nie korzysta od razu z tysięcy ani setek książek i „nawet podczas najgorętszej pracy twórczej potrzebuje ich kilkanaście czy kilkadziesiąt”. Dodał, iż „dotychczasowy system pole-

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Były to prorocze słowa, o czym w dalszej części artykułu.

¹⁸ W. Styś, *op. cit.*

¹⁹ *Ibidem*.

gający na tym, że książki są wszędzie i wszyscy je według swego upodobania wyciągają bez wstawiania na ich miejsce dokumentów zastępczych, nie da się utrzymać. W ramach bibliotek instytutowych książki muszą zostać zgromadzone w jednym izolowanym i zabezpieczonym magazynie, w którym gospodaruje i za który odpowiada bibliotekarz. Zażąda tego Ministerstwo, bo to jest podstawowa zasada porządku bibliotecznego”²⁰. Prof. Styś był zdania, że istnienie wspólnej biblioteki przyczyniłoby się do integracji dyscyplin naukowych występujących na Wydziale.

Potwierdzeniem nie najlepszej pracy bibliotek w poszczególnych zakładach i katedrach może być fakt, iż członkowie Zrzeszenia Studentów Polskich (ZSP) powołali własną bibliotekę, która działała na parterze budynku Wydziału. Było to spowodowane tym, że asystenci nie zawsze mogli dyżurować w czasie, kiedy to odpowiadało studentom. Dodatkowo też dzieła znajdujące się w czytelniach przy katedrach nadawały się raczej — jak zaznaczali studenci — dla osób specjalizujących się w określonych przedmiotach, natomiast w bibliotece ZSP znajdowały się podręczniki i skrypty potrzebne do egzaminów²¹.

Do sprawy tworzenia centralnej biblioteki powracano wielokrotnie, powoływano różne komisje, ale sprawa nie była załatwiona aż do 1961 roku²². Widziano potrzebę zatrudnienia bibliotekarzy, gdyż pod koniec 1951 roku przeprowadzono na Wydziale ankietę w sprawie zajęć pomocniczych pracowników naukowych. Okazało się, że zbyt dużo czasu zajmowały „zajęcia organizacyjne, a mianowicie biblioteczne, administracyjne i dyżury”. Wszyscy pracownicy przekraczali ustalony wymiar godzin pracy. W związku z tym, aby doprowadzić wymiar godzin do normy, należało stworzyć etaty biblioteczno-administracyjne, gdyż asystenci okazali się niewłaściwym personelem do tych celów.

W październiku 1958 roku Budżetowa Komisja Senacka przystąpiła do ustalenia zasad odpowiedzialności kierowników katedr za braki inwentarzowe. Wzburzyło to większość profesorów, tym bardziej że za niedobór w księgozbiorze odpowiadali materialnie. Rada Wydziału stwierdziła, że rozwiązaniem tej sprawy byłoby zorganizowanie biblioteki wydziałowej, którą powinni zajmować się

²⁰ *Ibidem*. Dalej dodał, że żądanie wystawienia rewersu wynika „zresztą z punktu 3 nadesłanego nam regulaminu wewnętrznej pracy w bibliotekach instytutów i zespołach, który opiewa, że »każda książka wypożyczona czy to do gabinetów profesorskich, czy to do domu musi być zapisana na rewersie itd.«. Przepis ten może być wykonany jedynie wówczas, gdy bibliotekarz będzie naprawdę gospodarzem biblioteki, to zaś nie zaistnieje tak długo, jak długo książki będą się znajdować tak jak dotychczas wszędzie. Upieranie się przy tym stanowiłoby dowód, że sprawy instytutów nie traktujemy na serio i choć deklarujemy swój akces do nich, to jednak w gruncie rzeczy pragniemy, by wszystko nadal pozostało po staremu”. I to była prawda.

²¹ *Biblioteka studencka wiernym przyjacielem młodego prawnika*, Słowo Polskie z 24 lutego 1951.

²² Szczegółowo omawia tę sprawę B. Górna, *op. cit.*, s. 23–35.

bibliotekarze. Głównym problemem okazało się zdobycie etatów dla fachowych pracowników takiej biblioteki²³.

W grudniu 1960 roku funkcję dziekana powierzono doc. dr. Kazimierzowi Orzechowskiemu, który już na pierwszej po swoim wyborze Radzie Wydziału postawił wniosek w sprawie utworzenia centralnej biblioteki Wydziału. Dziekan zwięźle i z głęboką znajomością problematyki bibliotecznej zreferował sprawę powstania księżnicy wydziałowej, którą połączył z remontem budynku. Argumenty za powstaniem wspólnej prawniczej biblioteki, które podał, były bardzo logiczne i sensowne. Wskazał, że na Wydziale każda katedra posiada własną odrębną bibliotekę, w związku z tym 15 pomieszczeń jest zajętych wyłącznie na przechowywanie księgozbiorów, w tym dwie sale, które można by wykorzystać jako sale ćwiczeniowe. „Uwolnienie tych wszystkich pokoi rozwiązałoby trudną sytuację lokalową i dałoby również możliwości rozwojowe na przyszłość”. Dziekan szukał od razu pomieszczenia dla książek ze wszystkich katedr i znalazł je w piwnicach Wydziału²⁴, co okazało się po latach nie najlepszym pomysłem.

Dziekan doc. K. Orzechowski proponował również powołanie wydziałowej komisji bibliotecznej, która „zarządzałaby [...] Centralną Biblioteką [...] jako równorzędna jednostka organizacyjna Wydziału. Sporządziłaby ona również regulamin Centralnej Biblioteki określając w nim sposób zakupu książek i jego kontrolę oraz limitowanie środków finansowych na poszczególne dyscypliny i katedry”. Dziekan od razu zaproponował skład komisji, której przewodniczącym został prof. dr Franciszek Longchamps²⁵.

W latach 1961–1963 Rada Wydziału kilkakrotnie zajmowała się sprawami bibliotecznymi. Opracowano podstawy funkcjonowania centralnej biblioteki prawniczej. Dziekan Orzechowski czynił starania o zatrudnienie bibliotekarzy. Rektor prof. Witold Świda poinformował Radę Wydziału, „że wniosek o te etaty biblieczne dla Wydziału Prawa został objęty ogólnym zapotrzebowaniem na etaty, które Uczelnia przesłała do władz centralnych”²⁶. W dniu 1 marca 1962 roku obowiązki kierownika Biblioteki Wydziału Prawa powierzono mgr Ewie Woronczak²⁷. Zaangażowanie wykwalifikowanych bibliotekarzy stało się koniecznością. Zadanie to spoczęło na Bibliotece Uniwersyteckiej, której obowiązkiem było szkolenie i kształcenie kadry bibliotekarskiej nie tylko na wła-

²³ Protokół z posiedzenia RW z 18 października 1958 roku, pkt m, s. 500.

²⁴ Protokół z posiedzenia RW z 13 stycznia 1961 roku, s. 53, pkt 10. Sprawa utworzenia centralnej biblioteki Wydziału, s. 59, ad 9 i 10.

²⁵ *Ibidem*. Więcej na temat roli i działalności Komisji Bibliotecznej zob. B. Górna, *Wydziałowa Komisja Biblieczna*, [w:] *Biblioteka Wydziału...*, s. 72–88.

²⁶ Protokół z posiedzenia RW z 8 września 1961 roku, s. 200.

²⁷ Zob. Teczka osobowa mgr Ewy Woronczak — adiunkta bibl. Dz. Kadr RK 120/988, Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego. W dokumentacji Biblioteki znajduje się pismo mgr E. Woronczak do mgr Henryki Szczepańskiej z 18 lutego 1963 (L.dz. 23-B-63), w którym jest informacja, że w okresie od listopada 1961 do marca 1962 roku sprawowała ona faktycznie kierownictwo Biblioteki, chociaż nie pobierała dodatku funkcyjnego.

sne potrzeby, lecz także na potrzeby bibliotek sieci uczelnianej²⁸. Od końca 1961 roku rozpoczęto scalanie księgozbiorów 12 bibliotek katedralnych Wydziału, a mianowicie katedr: Prawa Cywilnego, Postępowania Cywilnego, Prawa Karnego i Postępowania Karnego, Historii Państwa i Prawa Polskiego, Powszechnej Historii Państwa i Prawa, Prawa Rzymskiego, Prawa Administracyjnego, Prawa Międzynarodowego Publicznego, Teorii Państwa i Prawa, Prawa Finansowego, Prawa Państwowego i Ekonomii Politycznej²⁹. Księgozbiory bibliotek przy katedrach Wydziału liczyły przeciętnie od 2,2 do 11,7 tys. woluminów³⁰. Na nowo zakładano księgi inwentarzowe, księgi akcesyjne, tworzone katalogi: alfabetyczny i rzeczowy, oraz cały aparat biblioteczny. Konieczne stało się ponowne opracowanie wszystkich książek.

W pismach pierwszej kierowniczkii przyjęto, że Biblioteka rozpoczęła swoją działalność w grudniu 1961 roku³¹, chociaż status prawny otrzymała dopiero 27 listopada 1963 roku, co jednak przy znacznym zaangażowaniu władz Wydziału nie utrudniało jej funkcjonowania.

W dokumentacji Biblioteki jest kopia dokumentu, który podpisali mgr Ewa Woronczak i prof. Kazimierz Orzechowski. Pismo to sporządzono w związku z przygotowaniami preliminarza budżetowego na rok 1963³², a dotyczyło zaplano-

²⁸ A. Katz, *op. cit.*, s. 28.

²⁹ Biblioteki katedralne na Wydziale powstały w znacznej części w 1945 roku, tylko w Katedrze Ekonomii Politycznej — w 1946 roku. Zob. A. Łuczyńska, H. Wiącek, *Informator o bibliotekach w PRL*, Warszawa 1961, s. 456–457.

³⁰ *Ibidem*. Są tam podane informacje o wielkości księgozbioru i liczbie tytułów czasopism. Według tych danych biblioteki katedr posiadały ok. 64 tys. woluminów druków zwartych i ok. 6,3 tys. woluminów czasopism. Dane te nie odpowiadały prawdziwej wielkości zbiorów, ponieważ według opinii J. Ożoga, powołanego do oceny stanu ksiąg inwentarzowych w 1964 roku, w bibliotekach katedralnych „bardzo często błędnie określano jednostkę inwentarzową. Tak więc pod jednym numerem inwentarza wpisywano egzemplarze wielokrotne”. Zob. J. Ożóg, *Biblioteka Wydziału Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego. Stan opracowania zbiorów i problemy z nim związane*, s. 1 [Maszynopis w zbiorach Biblioteki]. Szerzej ten temat opisuje M. Łuczak, *Gromadzenie zbiorów. Akcesja. Inwentaryzacja*, [w:] *Biblioteka Wydziału ...*, s. 89–113.

³¹ Bardzo ciekawe sformułowania na temat powstania Biblioteki zawiera fragment protokołu kontroli i rewizji finansowej przeprowadzonej przez Jana Lisa, st. inspektora kontroli finansowej na podstawie delegacji Inspektoratu Kontrolno-Rewizyjnego przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu z dnia 19 lipca 1962 roku Nr K.127/Z 1/62 [...]: „Decyzją Rady Wydziału Prawa z dnia 13 stycznia 1961 r., a za zgodą Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego w Warszawie, dnia 1 października 1961 r. została utworzona przy Uniwersytecie Wrocławskim Wydziale Prawa we Wrocławiu — Centralna Biblioteka Wydziału. Powstanie jej podyktowane było między innymi koniecznością wygospodarowania dodatkowych sal wykładowych (4) dla Wydziału Prawa, jak również względami dydaktyczno-naukowymi, tj. przyjęcia z pomocą młodzieży studiującej i profesorom (wykładowcom) w zakresie udostępniania wszystkich pomocy naukowych z zakresu prawa (książek, rozpraw, czasopism) w pomieszczeniu specjalnym [...]”.

³² Pismo to musiało powstać przed końcem września 1962 r., ponieważ mgr E. Woronczak odeszła z Biblioteki w październiku 1962 roku. Doc. dr K. Orzechowski co prawda zakończył kadencję dziekana z początkiem września, ale w maju został wybrany na przewodniczącego Komisji Bibliotecznej i z tej racji mógł powyższy dokument podpisać.

wania dla Biblioteki sześciu nowych etatów: dwóch magazynierów oraz czterech bibliotekarzy. Zawierało również informacje o pracach czekających pracowników nowej Biblioteki, w której wiele tysięcy woluminów należało ponownie opracować. Głównymi zadaniami było: scalanie katalogów poszczególnych katedr, ujednolicanie systemu sygnatur, czyli założenie nowego inwentarza (stare inwentarze katedr przy dużych brakach w księgozbiorze nie odzwierciedlały istotnego stanu rzeczy, to samo zresztą dotyczy katalogów), opracowanie katalogu rzeczowego — działowego, skompletowanie czasopism starych i nowych, porozdzielanych dotychczas po różnych katedrach, w obrębie jednego tytułu oraz opracowanie katalogu czasopism, którego dotychczas w ogóle nie było, wyeliminowanie druków zbędnych, wyodrębnianie dubletów z druków zwartych i ciągłych, przez co uzyskało się w magazynach dodatkową powierzchnię użytkową, zrobienie chociażby prowizorycznego katalogu dubletów w celu zorganizowania stałej wymiany z innymi bibliotekami.

Biblioteka dysponowała w 1962 roku siedmioma pracownikami (w tym jeden oddelegowany przez Bibliotekę Uniwersytecką), których obowiązki były znaczne i bardzo urozmaicone³³. Rozwiązania organizacyjne na Wydziale Prawa reprezentował model spotykany w bibliotekach bezoddziałowych, gdzie występowało zjawisko pełnienia przez jednego pracownika kilku funkcji³⁴. Przy tak rozległej pracy Wydział musiał zdecydować się na prace zlecone, pracowali głównie bibliotekarze z Biblioteki Uniwersyteckiej i Biblioteki Wydziału Prawa w godzinach nadliczbowych.

W początkowych latach istnienia Biblioteki często zmieniali się jej kierownicy. Niewątpliwie spowodowane to było stresami związanymi z organizacją tak dużego przedsięwzięcia. Po rezygnacji mgr Ewy Woronczak nową kierowniczką została w październiku 1962 roku mgr Henryka Szczepańska, starszy bibliotekarz³⁵, która po 14 miesiącach pracy odeszła do BU. Następnie obowiązki kierownika przez cztery miesiące wykonywał mgr Jerzy Chodorowski, który wielokrotnie prosił o zwolnienie go z tej funkcji. Dłużej pełniła tę funkcję mgr Teresa Osiecka (1964–1973). Dr Leon Górecki przez prawie dwa lata kierował Biblioteką, ale w 1975 roku został powołany na stanowisko wicedyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej. Przez pół roku poszukiwano nowego kierownika, w tym czasie te obowiązki sprawowała mgr Danuta Szul, długoletnia bibliotekarka, która rozpoczęła pracę na Wydziale Prawa w 1961 roku. Znacznie dłużej, bo od 20 października 1975 do 30 września 2002 roku kierował Biblioteką dr hab. Janusz Byliński.

³³ *Ibidem*, s. 2–3. Pracownikami tymi wówczas byli: Izabela Dereniewicz, etat pożyczony, Zbigniew Fichtel, mgr Danuta Szul, mgr Jerzy Chodorowski, Maria Skowronek, Jadwiga Petryszak oraz kierownik mgr Ewa Woronczak. Szczegółowo zakres obowiązków pierwszych bibliotekarzy zob. B. Górna, *Z kart ...*, s. 54.

³⁴ J. Baumgart, *Struktura organizacyjna bibliotek naukowych*, [w:] *Z zagadnień teorii i praktyki bibliotekarskiej. Studia poświęcone pamięci J. Grycza*, Wrocław 1961, s. 148.

³⁵ Archiwum UW. Teczka osobowa mgr Henryki Szczepańskiej — st. bibliotekarza RK 120.

Rozrastająca się Biblioteka wymogła zmiany swojej struktury. W 1969 roku dziekan Jan Kosik zwrócił się do rektora z prośbą o podział pracowników Biblioteki na dwie sekcje: opracowywania i udostępniania zbiorów. W uzasadnieniu podał, że „przy całym wszechstronnym rozwoju placówki nie uległa zmianom tylko struktura Biblioteki, co utrudnia rozwiązania spraw organizacyjnych i komplikuje problemy zarządzania”³⁶. Podstawą prawną tego podziału było Zarządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego w sprawie zatwierdzenia struktury organizacyjnej bibliotek szkół wyższych³⁷. Dotyczyło ono w zasadzie tylko bibliotek głównych, niemniej przez analogie dziekan wnioskował, że „skoro nawet oddziały bibliotek głównych zostały podzielone na sekcje [...] tym bardziej powinno to dotyczyć dużej biblioteki wydziałowej, której funkcje są o wiele bardziej złożone i różnorodne”. Drugą podstawą prawną był art. 6 rozdziału II ustawy z dnia 9 kwietnia 1968 roku o bibliotekach³⁸. Rektor na podstawie pisma KR 04/38/69 z 29 października 1969 roku wyraził zgodę i w ślad za tym dziekan wystąpił 5 listopada 1969 roku o powołanie na stanowisko kierownika Sekcji Opracowania Zbiorów mgr Danuty Szul, a na kierownika Sekcji Udostępniania zaproponował mgr Ewę Lisowską-Szleszkowską³⁹. Przez kilka lat Biblioteka funkcjonowała w takiej strukturze. Jednak 30 września 1974 roku Ewa Szleszkowska zmieniła pracę. Wkrótce i kierownik Biblioteki dr Leon Górecki awansował, a Danuta Szul pełniła obowiązki kierownika przez pół roku. Zaniechano wówczas powołania nowych kierowników sekcji.

Kierownik dr Janusz Byliński po kilku latach urzędowania podjął starania o podział zespołu na dwie sekcje. Na podstawie Zarządzenia Nr 1/80 Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 18 stycznia 1980 roku nastąpiła zmiana struktury organizacyjnej Biblioteki⁴⁰, która w zasadzie pozostaje w takim układzie do dziś.

Inną ważną zmianą organizacyjną było wprowadzone od 1 stycznia 1998 roku podporządkowanie Biblioteki pod względem organizacyjnym i finansowym w znacznie większym stopniu niż dotychczas dziekanowi Wydziału⁴¹, natomiast tylko pod względem merytorycznym dyrektorowi Biblioteki Uniwersyteckiej. W ślad za tym pracownicy Biblioteki zostali pracownikami Wydziału i odpowiadali przed dziekanem, a nie jak do tej pory przed dyrektorem Biblioteki Uniwersyteckiej. Dziekan Wydziału prof. dr Zdzisław Kegel, organizacyjnie odpowiedzialny za Bibliotekę, postanowił w pełni ją skomputeryzować. W tym celu powołał pełnomocnika ds. Biblioteki, pracownika naukowego dr. Artura Wojciecha Preisnera, którego głównym zadaniem było przygotowanie i rozpoczęcie komputery-

³⁶ Pismo W-VIII-A-63/73/69/70 z dnia 6 czerwca 1969.

³⁷ Dz.Urz. Min. Szkol. Wyż. 1964, nr 1, poz. 6 oraz załącznik do tego zarządzenia.

³⁸ Dz.U. nr 12, poz. 63.

³⁹ Pismo W-VIII-A-63/232/69/70.

⁴⁰ „Z dniem 1 lutego 1980 r. tworzy się w Bibliotece Wydziału Prawa i Administracji UW następujące sekcje: 1. Sekcja Gromadzenia Zbiorów. 2. Sekcja Opracowania i Udostępniania Zbiorów”.

⁴¹ Na podstawie Zarządzenia nr 72/97 Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 15 grudnia 1997 r.

zacji. Ponadto w trudnym okresie po powodzi z 1997 roku kierował on pracami remontowymi oraz nadzorował prace nad projektem nowych pomieszczeń dla Biblioteki. Stanowisko to istniało do końca września 2001 roku.

Czytelnik postrzega bibliotekę poprzez udostępnianie. Chociaż zanim książka czy czasopismo trafią do czytelnika, muszą przejść kilka etapów opracowania. Najpierw należy je zgromadzić (w wyniku kupna lub darowizny), następnie wprowadzić akcesję⁴², opracować pod względem formalnym, czyli skatalogować (co obecnie polega na wprowadzeniu rekordu bibliograficznego do katalogu komputerowego)⁴³. Bardzo ważną sprawą jest zinwentaryzowanie zbiorów⁴⁴. Książki dodatkowo należy opracować rzeczowo, aby czytelnik mógł z danej dziedziny szybko i skutecznie przeszukiwać katalog biblioteczny⁴⁵. Jednak dla użytkowników bibliotek najważniejszymi agendami są czytelnie i wypożyczalnie.

W okresie organizowania Biblioteki Wydziałowej czytelnie stanowiły dwa — na parterze budynku — połączone pokoje z 48 miejscami dla czytelników. Księgozbiór podręczny (kilkaset książek i czasopism) eksponowany był na zasadzie wolnego dostępu do półek. Prowadzono zeszyt wpisu dla czytelników korzystających z czytelni i ewidencję wykorzystanych materiałów. W tym okresie obsługiwano ok. 180 czytelników dziennie.

Dziekan Jan Kosik był inicjatorem wzniesienia nowej części budynku Wydziału (1968–1969), tzw. Kosikówki, w której znalazło się miejsce również dla czytelni, czytelni naukowej oraz magazynów i wypożyczalni. W nowej czytelni dyżury pełnili, oprócz pracowników Biblioteki, również asystenci zatrudnieni na Wydziale⁴⁶, co znacznie odciążało niewielki personel biblioteczny. Działalność Biblioteki oparta była na regulaminach⁴⁷.

⁴² Zob. więcej: M. Łuczak, *op. cit.*

⁴³ Szerzej na ten temat: J. Mroczo-Sidorowicz, *Opracowanie zbiorów*, [w:] *Biblioteka Wydziału...*, s. 114–120.

⁴⁴ M. Łuczak, *op. cit.*, s. 111–112.

⁴⁵ Zob. J. Mroczo-Sidorowicz, *op. cit.*, s. 120–123. Więcej na temat komputeryzacji Biblioteki zob. B. Górna, J. Mroczo-Sidorowicz, *Komputeryzacja Biblioteki*, [w:] *Biblioteka Wydziału...*, s. 163–166. Por. też *idem*, *Komputeryzacja Biblioteki Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii UWr*, [w:] *Komputeryzacja Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu — dziesięć lat doświadczeń*, red. G. Piotrowicz, Wrocław 2006, s. 163–178 (CD-ROM oraz <http://www.BibliotekaCyfrowa.pl/publication/958>). Zob. też więcej na temat informacji bibliotecznych: T. Juchniewicz, *Działalność informacyjna*, [w:] *Biblioteka Wydziału...*, s. 179–186.

⁴⁶ W piśmie do dziekana Wydziału z 17 maja 1977 roku przewodniczący Komisji Bibliotecznej prof. K. Jonca i kierownik Biblioteki dr J. Byliński zwrócili się z propozycją ustanowienia dwóch etatów pracowników naukowo-technicznych i powierzenia im stałych dyżurów w czytelni ze względu na to, że dyżury pełnione przez asystentów i starszych asystentów Wydziału budziły wszechstronne zastrzeżenia: opuszczali dyżury, dopuszczali do gubienia i niszczenia zbiorów bibliotecznych.

⁴⁷ Teksty regulaminów z początkowych lat istnienia Biblioteki nie przetrwały, ale z pewnością nie były sprzeczne z „Zasadami organizacji i działania sieci bibliotek UWr z 1972 roku. Wzorcowy regulamin udostępniania zbiorów w bibliotece zakładowej, załącznik nr 2 pkt 4

Z czytelni korzystało zawsze wielu studentów. Często ustawiały się spore kolejki, aby otrzymać miejsce⁴⁸. Również z magazynów zamawiano dużo książek. Zwłaszcza w drugiej połowie lat 90. bywało, że magazynierzy nie nadążali z realizacją ogromnej liczby rewersów w wyznaczonych godzinach. Nawet po zwiększeniu obsady magazynu (do czterech osób) zdarzało się, że do pracy w magazynach angażowano pozostałych pracowników Biblioteki⁴⁹. Sytuacja unormowała się dopiero w nowej siedzibie Biblioteki, gdzie dwuosobowa obsada magazynu w zupełności wystarcza. Jest to spowodowane m.in. wolnym dostępem czytelników do księgozbioru czytelni (ok. 30 tys. książek i 36 tys. czasopism).

Czytelnia główna w budynku D Wydziału dostępna jest obecnie dla wszystkich osób zainteresowanych księgozbiorem Biblioteki. Warunkiem korzystania z niej jest ważna karta biblioteczna lub legitymacja studencka oraz wpisanie się do książki odwiedzin. Dysponuje ona 182 miejscami dla czytelników. Zbiory znajdujące się w czytelni głównej i naukowej zostały specjalnie zabezpieczone przed ewentualnym wyniesieniem z obu czytelń. Dla ich ochrony zamontowano przy wejściu specjalną bramkę alarmującą w przypadku wynoszenia księgozbioru.

W 2013 roku dla osób spoza Uniwersytetu Wrocławskiego wprowadzono płatną roczną kartę do czytelni w cenie 50 zł, w 2015 roku zaś dodatkowe karty: tygodniową (5 zł) i miesięczną (20 zł). Pieniądze uzyskane ze sprzedaży kart są przeznaczane głównie na okładanie książek w folię.

(4.1–4.8)”. Więcej na ten temat: W. Zięba, *Udostępnianie zbiorów*, [w:] *Biblioteka Wydziału Prawa...*, s. 135–137.

⁴⁸ W sprawozdaniu kierownika Biblioteki na posiedzenie RW w dn. 20 grudnia 1977 roku czytamy: „biorąc pod uwagę liczbę czytelników przypadających na jedno miejsce, to okaże się, że w czytelniach panuje zbyt duże zagęszczenie, przypada bowiem jedno miejsce na pięćdziesięciu czytelników, podczas gdy normy międzynarodowe przewidują najwyżej 11 [...]. Bibliotece naszej potrzebna jest nowa czytelnia naukowa, gdyż istniejąca obecnie została wydzielona z części magazynu podręcznego i ma nieodpowiednie oświetlenie dzienne. Przydatna byłaby także czytelnia czasopism. W chwili obecnej zdarzają się częste przypadki braku wolnych numerków do czytelni”.

⁴⁹ W 1999 roku zaczął się trudny okres. Rozpoczęto wówczas remont czytelni głównej w celu jej powiększenia. Czytelnicy korzystali więc z czytelni komputerowej i naukowej w budynku C. Warunki do korzystania z księgozbioru nie były najlepsze, zważywszy, że było tam tylko 40 miejsc. Po zakończeniu remontu na początku 2000 roku nastąpiło otwarcie powiększonej czytelni ze 112 miejscami (poprzednio 72). Przez trzyletni (2000–2003) okres jej funkcjonowania zainteresowanie czytelników formą korzystania ze zbiorów na miejscu ciągle wzrastało. W efekcie okazało się, że również ta czytelnia stała się niewystarczająca, jeśli chodzi o liczbę miejsc i dostęp do literatury. Dopiero wybudowanie nowej Biblioteki z bardzo przestronną i nowoczesną czytelnią pozwoliło rozwiązać ten problem.

Tabela 1. Działalność czytelnicy w latach 1962–2014

Rok	Liczba miejsc	Liczba odwiedzin ogółem	Liczba udostępnionych woluminów
1962	48	7279	6720
1970	90	32 130	47 478
1980	90	17 110	52 852
1990	81	28 579	71 355
2000	152	66 124	243 400
2010	369	84 320	396 954
2014	257	59 571	266 962

Źródło: statystyka Biblioteki za poszczególne lata.

Również naukowcy potrzebowali miejsca, w którym mogliby spokojnie przygotować się do zajęć lub poświęcić pracy badawczej. Realizacji ich postulatów o zorganizowanie czytelnicy naukowej przysłużył się niewątpliwie remont budynku Wydziału w 1968 roku, dzięki któremu Biblioteka otrzymała nowe pomieszczenia. Początkowo było w niej 12, a potem 18 miejsc. Udostępniała podstawowe czasopisma bieżące i księgozbiór podręczny. Była otwarta dla pracowników naukowych w tych samych godzinach, co czytelnicy główna. W 1998 roku wzniesiono dla Wydziału kolejny budynek (C). Znalazła się w nim czytelnicy komputerowa i naukowa, oferująca 10 stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu i baz prawniczych⁵⁰ oraz 20 miejsc w części wydzielonej dla pracowników naukowych. Jej księgozbiór podręczny tworzyły kodeksy, literatura zagraniczna oraz najbardziej popularne czasopisma. W 2003 roku po przeniesieniu Biblioteki do nowego gmachu pomieszczenie to pozostawiono na potrzeby Wydziału⁵¹.

Obecna czytelnicy naukowa znajduje się na piątym piętrze budynku D Wydziału. Połączona jest z czytelnicy główną, udostępnia się w niej czasopisma i książki zagraniczne w liczbie ok. 25 tys. woluminów, również w wolnym dostępie do półek. Czytelnicy ma 25 miejsc i jest otwarta w takich samych godzinach, jak czytelnicy główna. Naukowcy mogą też korzystać z księgozbioru czytelnicy głównej⁵².

Biblioteka miała odrębną czytelnicy czasopism bieżących, utworzoną — po przeniesieniu placówki do nowego budynku — z dawnej czytelnicy głównej w bu-

⁵⁰ W niedługim czasie podłączono jeszcze dodatkowo trzy komputery dla studentów studiów doktoranckich.

⁵¹ Urządzono w nim dwie pracownie komputerowe.

⁵² B. Górna, W. Zięba, *Biblioteka Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego w nowej siedzibie*, [w:] *Z problemów bibliotek naukowych Wrocławia*, t. 2. *Biblioteki — Bibliotekarze — Czytelnicy*, Wrocław 2005, s. 11–22.

dynku A. Znalazły się w niej bieżące tytuły czasopism oraz kilka sygnatur kompletnych roczników z lat poprzednich. Był tam księgozbiór podręczny składający się z najbardziej popularnych podręczników, a także dysertacji obcojęzycznych (głównie niemieckich). W 2013 roku czytelnia została przeniesiona do czytelni komputerowej w budynku D Wydziału w związku z planami utworzenia w jej miejscu Biura Obsługi Studenta (BOS).

Biblioteka dysponuje nowoczesną czytelnią komputerową (początkowo 50 stanowisk komputerowych, obecnie w wyniku powszechności usług — 30) z dostępem do Internetu oraz baz prawniczych. W 2014 roku odwiedziło ją 10 156 czytelników oraz udostępniono w niej 2178 woluminów czasopism. Niesłabnącym zainteresowaniem studentów cieszą się prawnicze bazy, jedno z podstawowych źródeł specjalistycznej wiedzy fachowej: Lex, Legalis, IBUK, INFOR LEX, Lex Delta (dawniej Lexis), EMIS, Polska Bibliografia Prawnicza, HeinOnline, Oxford Scholarly Authorities on International Law, Oxford Journal czy Max Planck.

Od 2003 roku Biblioteka systematycznie organizuje dla zainteresowanych prezentacje baz prawniczych, przede wszystkim dostępnych ze strony internetowej Wydziału. Pracownicy naukowci mogą, po uprzednim uzgodnieniu z kierownictwem Biblioteki, w czytelni komputerowej przeprowadzać dla studentów IV i V roku seminaria, podczas których bibliotekarz zapoznaje ich ze sposobem samodzielnego korzystania z baz prawniczych czy ekonomicznych.

Studenci, chcąc mieć niezbędną literaturę w dowolnej chwili do własnej dyspozycji, najchętniej korzystają z wypożyczalni. W latach 60. mieściła się ona w niewielkim pomieszczeniu z jednym biurkiem i regałem na zamówione książki, tuż obok schodów prowadzących do magazynu. Podręczniki wypożyczano, podając je przez okienko w ścianie. Czytelnicy czekali na odbiór materiałów na korytarzu. Biblioteka, uruchamiając wypożyczanie książek na zewnątrz, wprowadziła karty biblioteczne i rewersy na zamawiane materiały. Do ewidencji czytelników nowo przyjętych do Biblioteki służył zeszyt — rejestr, stanowiący nieodłączną część z kartą wpisu i kartą biblioteczną. Zaliczenie semestru przez studenta było możliwe tylko po zwrocie wszystkich wypożyczonych książek⁵³. Początkowo zaopatrzenie czytelników w wypożyczane książki było dosyć dobre. Kupowano nawet 30–50 egzemplarzy danego tytułu⁵⁴. Po remoncie budynku w 1968 roku wypożyczalnia zyskała nowe miejsce w dobudowanym gmachu Wydziału. Niestety, nie poprawiło to w większym stopniu sytuacji⁵⁵. W 1999 roku, kiedy na skutek wprowadzania komputeryzacji systemu wypożyczania książek potrzebne było dodatkowe miejsce na sprzęt komputerowy, przeniesiono tę agendę do trochę

⁵³ Załącznik do posiedzenia Rady Wydziału Prawa z 5 listopada 1962 roku, pkt 11.

⁵⁴ S. Hubert, *Wydział Prawa i Administracji*, [w:] *Uniwersytet Wrocławski w latach 1945–1970. Księga jubileuszowa*, red. W. Florian, Wrocław 1970, s. 111–112. Zob. też M. Łuczak, *Gromadzenie zbiorów. Akcesja. Inwentaryzacja*, [w:] *Biblioteka Wydziału...*, s. 89–113.

⁵⁵ Zob. więcej: W. Zięba, *op. cit.*, s. 143–153.

większego pomieszczenia⁵⁶. Jednak lokalizację z prawdziwego zdarzenia wypożyczalnia uzyskała dopiero w 2003 roku w nowej siedzibie Biblioteki⁵⁷.

Tabela 2. Działalność wypożyczalni w latach 1962–2014

Rok	Liczba czytelników i instytucji	Liczba wypożyczonych woluminów
1962	797	995
1970	1153	12 542
1980	960	9927
1990	2251	18 032
2000	7306	23 564
2010	11 190	16 206
2014	11 695	11 950

Źródło: statystyka Biblioteki za poszczególne lata.

Sukcesywnie zaczęła wzrastać liczba wypożyczeń oraz zarejestrowanych czytelników. Spowodowane to było głównie zwiększającą się stale liczbą przyjmowanych studentów oraz powiększaniem się zbiorów bibliotecznych. Zauważalny wzrost nastąpił na początku lat 90., co wiązało się z nowymi zasadami rekrutacji studentów zaocznych⁵⁸.

Poważne spustoszenie w części zbiorów Biblioteki poczyniła w lipcu 1997 roku powódź. Mimo zniszczeń i strat, a także konieczności wyremontowania zalanych magazynów i ułożenia od nowa całego księgozbioru, wypożyczalnia podjęła w nowym roku akademickim działalność w terminie, tzn. 1 października 1997 roku.

Wkrótce nastąpił proces komputeryzacji Biblioteki, obejmujący też wypożyczalnię. Biblioteka Uniwersytecka w styczniu 2001 roku rozpoczęła wydawanie kart bibliotecznych dla studentów Wydziału. Otrzymanie jednej karty do obydwu wypożyczalni uzasadnione było wymogiem systemu VTLS (obecnie VIRTUA), który przewidywał wspólne konto dla czytelnika. Na Wydziale od listopada tegoż roku rozpoczęły się prace nad wprowadzeniem opcji internetowego zamawiania książek do wypożyczalni, a trzy miesiące później uprawnieni czytelnicy korzystali już z tej formy w sposób określony regulaminem dostępnym online⁵⁹. Obecnie do

⁵⁶ Obecnie pokój nr 20. Nie było to dobre rozwiązanie dla pracowników Biblioteki, ponieważ w ten sposób część z nich musiała pracować w wypożyczalni.

⁵⁷ Zob. też W. Zięba, *op. cit.*, s. 143–144.

⁵⁸ Zob. tabela 2.

⁵⁹ http://biblioteka.prawo.uni.wroc.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=8&Itemid=131.

korzystania z wypożyczalni uprawnia studentów legitymacja elektroniczna z zakodowanym kontem bibliotecznym.

Na książki znajdujące się w komputerowej bazie katalogowej czytelnik wypełnia rewers komputerowy za pośrednictwem Internetu; przy odbiorze lektury w wypożyczalni składa czytelny podpis na rewersie komputerowym. Rewers stanowi dowód zawarcia umowy użyczenia zgodnie z art. 714–719 k.c. Każdy student posiadający elektroniczną kartę biblioteczną może sprawdzać stan swojego konta za pomocą Internetu, po uprzednim wpisaniu numeru czytelnika (numeru karty) oraz podaniu hasła, którym jest PESEL, uzyskując w ten sposób informacje dotyczące wypożyczonych książek: liczby, tytułów, maksymalnego terminu ich zwrotu, lokalizacji, z której zostały zamówione, i liczby zamówień, a także ewentualnych kar za przetrzymanie książek ponad regulaminowy termin. Żadna biblioteka nie jest w stanie zgromadzić całego dorobku z danej dziedziny. Jednak aby umożliwić czytelnikowi dostęp do literatury, powstały wypożyczalnie międzybiblieczne. Pracownicy naukowcy i władze Wydziału dostrzegali potrzebę powołania takiej instytucji, dlatego postulowali, aby „dla dobra funkcjonowania Biblioteki uruchomić chociażby w małym zakresie wypożyczalnię międzybiblioteczną”⁶⁰. Rozpoczęła ona swoją działalność w 1964 roku⁶¹. Od początku uruchomienia wypożyczeń międzybibliecznych nawiązano współpracę z wypożyczalniami bibliotek największych ośrodków naukowych⁶². Jak przed laty, tak i teraz warunkiem przyjęcia zamówienia do realizacji drogą wypożyczeń międzybibliecznych jest brak poszukiwanego dzieła w bibliotekach Wrocławia. Biblioteka nie ma uprawnień do wypożyczeń międzynarodowych, lecz studenci i pracownicy Wydziału mają możliwość zamawiania materiałów z zagranicy za pośrednictwem Biblioteki Uniwersyteckiej.

Od początku funkcjonowania Biblioteki podejmowano liczne akcje dyscyplinujące czytelników w zakresie zwrotu książek. Próbowano egzekwować zaległości za pomocą monitów, pisemnych wykazów pracowników i studentów, wzywających do zwrotu zaległości. Zaproponowano wydanie zarządzenia, na podstawie którego Biblioteka mogłaby nie wypożyczać książek studentom innych wydziałów (co uwzględniono w późniejszych regulaminach, wyraźnie wskazujących na studentów i pracowników Wydziału jako jedyne osoby uprawnione do korzystania z wypożyczalni miejscowej). Sugerowano opracowanie dyrektyw, na podstawie których Biblioteka mogłaby upominać się o zwrot przetrzymanych książek oraz egzekwować kary wobec czytelników niestosujących się do regulaminu. Wnioskowano także o wydanie zarządzenia, zgodnie z którym wprowadzono by zakaz wypożyczania na zewnątrz pojedynczych egzemplarzy, których w razie zagubie-

⁶⁰ Preliminarz budżetowy (prawdopodobnie z września 1962 roku) na 1963 roku, pkt 3.

⁶¹ Zaczęła bardzo skromnie, bo od 4 zamówień.

⁶² Pismem z 9 kwietnia 1976 roku, podpisanym przez dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu B. Kuzaka, Biblioteka Wydziałowa otrzymała uprawnienia do samodzielnego prowadzenia krajowych wypożyczeń międzybibliecznych.

nia często nie można było odkupić⁶³. Kwestie te niejednokrotnie omawiano na posiedzeniach Rad Wydziału⁶⁴.

Efektem podjętych działań było w 1989 roku wyrażenie zgody przez Wydziałową Komisję Biblioteczną na wykreślenie z inwentarza nieaktualnych podręczników niezwróconych przez czytelników⁶⁵. Biblioteka przedstawiała także wykazy pracowników zalegających ze zwrotem książek wypożyczonych przed 1989 rokiem⁶⁶. W związku z działaniami rewindykacyjnymi liczba dłużników ciągle malała. Poważny wpływ na to miało — oprócz blokady konta czytelnika, będącej efektem przetrzymania książek ponad regulaminowy termin — wprowadzenie kar pieniężnych za zwrot książek po wyznaczonym czasie⁶⁷.

„Publikacje cyfrowe stają się coraz ważniejszym elementem procesów dydaktycznych prowadzonych na uczelniach wyższych. Studenci coraz częściej sięgają po elektroniczne wydania materiałów, z których mogą się uczyć, i oczekują od uczelni wsparcia dla tej formy udostępniania wiedzy. Uczeni natomiast coraz częściej korzystają z możliwości elektronicznego publikowania własnych badań ze względu na zdecydowanie niższe koszty i dużo szerszy zasięg prezentacji treści w porównaniu z tradycyjnymi formami wydawniczymi. Przed nowoczesnymi uczelniami stawiane są więc nowe wymagania, którym muszą sprostać, jeśli chcą zapewnić profesjonalne wsparcie dla promocji własnej oferty dydaktycznej i dla zwiększenia jej konkurencyjności”⁶⁸. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa została utworzona jako kolekcja specjalistyczna Biblioteki Cyfrowej Uniwersytetu Wrocławskiego we wrześniu 2007 roku. Z założenia ma udostępniać zdigitalizowane dzieła mające wartość historyczną, jak również profesjonalne materiały edukacyjne i naukowe w zakresie nauk prawnych, administracyjnych i ekonomicznych. Obecnie liczba tytułów w kolekcji wynosi 2120⁶⁹, w 2014 roku umieszczono w niej 347 tytułów⁷⁰.

⁶³ Postulaty kierownika Biblioteki Wydziałowej prawdopodobnie z początku lat 70. (brak daty na piśmie).

⁶⁴ Np. informacja o wysłaniu przez Bibliotekę Wydziałową pism do pracowników naukowych Wydziału w sprawie zwrotu wypożyczonych i przetrzymanych książek (Protokół RW z dn. 19 maja 1967 roku, s. 174, Komunikaty, pkt 8); dziekan J. Kosik przedstawił wykaz pracowników Wydziału, którzy nie rozliczyli się z Biblioteką z wypożyczonych książek (Protokół RW z dn. 27 maja 1971 roku, s. 571, Komunikaty, pkt 10); dziekan po raz kolejny przedstawił wykaz pracowników naukowych przetrzymujących książki i poprosił ich o zwrot oraz przestrzeganie zasad wypożyczeń (Protokół RW z dn. 12 października 1971 roku, s. 704 i 706, pkt 4) itd. Zob. W. Zięba, *op. cit.*, s. 159.

⁶⁵ Protokół z posiedzenia Komisji Bibliotecznej z dn. 27 października 1989.

⁶⁶ Protokół RW z dn. 17 grudnia 1990 (dziekan J. Trzciński), Komunikaty, pkt 3.

⁶⁷ W. Zięba, *op. cit.*, s. 156–162.

⁶⁸ J. Mroczo-Sidorowicz, T. Kalota, *Wydziałowa biblioteka cyfrowa jako wsparcie dydaktyki na uczelni — na przykładzie Prawniczej i Ekonomicznej Biblioteki Cyfrowej UW*, [w:] *Między hybrydą a cyfrą. II Konferencja naukowa Wrocław, 26 listopada 2010*, red. J. Czyrek, B. Górna, Wrocław 2010, s. 79, <http://bibliotekarze.kbw.wroc.pl/miedzy-hybryda-cyfra> (dostęp: 15.04.2015).

⁶⁹ Stan na 10 kwietnia 2015 roku.

⁷⁰ Więcej na ten temat: J. Mroczo-Sidorowicz, T. Kalota, *op. cit.*, s. 79–81.

Równocześnie z powstaniem wydziałowej biblioteki cyfrowej narodził się pomysł, aby nie tylko skanować istniejące publikacje, ale też wydawać je w formie wydziałowych e-monografii. Rada Wydziału na swoim posiedzeniu 18 lutego 2008 roku powołała Komitet Redakcyjny, w którego skład, zaproponowany przez dziekana Marka Bojarskiego, weszli: Leonard Górnicki, Anna Trzmielak-Stanisławska i Bożena Górna. Pierwszą opublikowaną monografią była wyróżniona rozprawa doktorska Katarzyny Liżyńskiej, której promotorem był Marek Bojarski⁷¹.

Znaczącym wydarzeniem stało się w 2014 roku utworzenie Repozytorium Uniwersytetu Wrocławskiego. Podjęta przez Bibliotekę Uniwersytecką inicjatywa ma na celu archiwizację, ewidencję i rozpowszechnianie dorobku naukowego pracowników oraz wypromowanie badań naukowych prowadzonych na uczelni. Również Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii UWr przystąpił do tego projektu, a pracownicy Biblioteki (mgr Joanna Mroczo-Sidorowicz i mgr Krzysztof Mruszczak) zostali koordynatorami wydziałowymi tego przedsięwzięcia. W 2014 roku wprowadzono do repozytorium 715 tytułów prac pracowników naukowych Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii UWr, głównie z zasobów Prawniczej i Ekonomicznej Biblioteki Cyfrowej.

Biblioteka współpracuje z innymi bibliotekami, głównie z Biblioteką Sejmową, Biblioteką Instytutu Państwa i Prawa PAN oraz bibliotekami prawniczymi. Te ożywione kontakty z bibliotekami i bibliotekarzami zaowocowały już 13 spotkaniami kierowników bibliotek prawniczych w Polsce, gdzie oprócz zacieśniania kontaktów dochodzi do wymiany doświadczeń oraz spostrzeżeń dotyczących coraz lepszego i efektywniejszego funkcjonowania naszych bibliotek.

Również z władzami Wydziału jest dobra współpraca. Biblioteka usiłuje zachować swoją samodzielność, jednak w trudnych sytuacjach dziekani bardzo często przychodzą jej z pomocą. Ponieważ Biblioteka utrzymuje bezpośredni kontakt z administracją Uniwersytetu i komórkami technicznymi, czasem pomoc dziekanów polega na poparciu swym autorytetem inicjatywy bibliotekarzy.

Biblioteka Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii jako największa biblioteka zakładowa Uniwersytetu ma korzystne warunki do opracowywania, przechowywania i udostępniania zbiorów. Nadąża również za nowymi technologiami. Zespół wykształconych bibliotekarzy zaspokaja na bieżąco potrzeby Biblioteki w tym zakresie.

⁷¹ *Ibidem*, s. 79–83.

LIBRARY OF THE FACULTY OF LAW, ADMINISTRATION AND ECONOMICS

Summary

The contribution deals with departmental libraries at the Faculty of Law, the subsequent establishment of the Central Library for Law and its operation, with particular emphasis on availability of the resources to the readers. Over the decades of existence, The Library at the Faculty of Law has constantly enlarged its collections, thus becoming one of the biggest law libraries in Poland. Facing new technologies, the Library keeps up with the latest trends, as evidenced e.g. by setting up its own digital library and repository, or subscribing to various electronic databases. Not only do those developments contribute to the perception of the Library as a very modern institution, but they first and foremost facilitate the convenient and due access to legal and economic literature.